

Kanada Karbondioksit Vergisi Uygulaması

Ahmet Cangüzel Taner

Fizik Yüksek Mühendisi

Fizik Mühendisleri Odası (canguzel.taner@gmail.com)

Kanada'da çevre dostu organizasyonlar, çevreci kuruluşlar ve çevre yanlısı yeşilci örgütler ülkenin sera gazı emisyonları politikası hakkında zafer kazandıklarını ileri sürmektedir. British Columbia Eyaleti yöneticileri ise eyalet düzeyinde yürürlüğe giren karbon vergisi uygulaması konusunda kaygı duyan kesimleri ikna etmeye çalışmaktadır.

Muhafazakâr Başbakan Stephen Harper 2008 Kanada Federal Seçim kampanyası sırasında tüm politik tarafları karbon vergisi perspektifi konusunda uyarmıştır. Uygulanması düşünülen karbondioksit vergisi ile toplumun her kesitinde farklı boyutlarda etkilenme olacağı Mr. Harper tarafından ikaz edilmiştir. Stephen Joseph Harper 1959 yılında doğmuştur. Muhafazakâr Parti lideri olarak 2006 Federal Seçimlerinden sonra Kanada'da bir azınlık hükümeti kurmuştur. Kanada İleri Muhafazakâr Parti (Progressive Conservative Party) ve Kanada İttifak Partisi (Canadian Alliance Party) birleşmesi sonucu Muhafazakâr Parti Başkanı olan Mr Harper 2008 Federal Seçim sonrası daha güçlü bir azınlık hükümeti oluşturmuştur. 308 Parlamento üyesi olan Kanada Temsilciler Meclisi'nde 143 üyelik kazanan Stephen Harper hükümeti Mart 2011'de Meclis'te güvensizlik oyu ile düşürülmüştür. 02 Mayıs 2011 tarihinde yapılan Federal Seçim'de 166 koltuk kazanan Mr. Harper bu kez Muhafazakâr Parti çoğunluk hükümeti ile iktidara gelmiştir. Böylece 2008 yılında karbondioksit vergisi ile ilgili uyarıda bulunan Stephen Harper günümüzde hâlâ Başbakanlık görevini yürütmektedir. Yine 2008'de Başbakanın ikazına ve itirazına rağmen British Columbia eyalet düzeyinde kendi karbon vergisi sistemini yürürlüğe koymuştur. Karbon vergisi planı yürürlüğe girmesine karşılık Eyalet ekonomisi kusursuz şekilde işlemektedir. Kamuoyu yoklaması yapan Environics firmasının bir anketinde eyaletin %54'ü karbon vergisine olumlu bakmaktadır. 2009 yılında üçüncü kez British Columbia Eyalet Başkanlığına seçilen Gordon Muir Campbell eyalette karbon vergisi uygulamasını yerleştiren politikacı olarak tanınmaktadır. Karbon

vergesi yürürlüğe girmesi sırasında Mr Campbell diğer yerlerde karşılaşılan benzer politik engellemeler ile karşı karşıya gelmiştir. Sadece çevreci örgütler ve çevre dostu kuruluşlar karbon vergisi taraftarı olarak ortak etkili bir politika sergilemişlerdir. Öte yandan iş dünyası; üretim maliyetleri artışı ile birlikte ekonomik yavaşlama ve ekonomik durgunluktan korkmuştur. Sol görüşlü Yeni Demokratik Parti (**New Democratic Party-NDP**) ise dar gelirli ailelerin mağdur edilmesinden kaygılanmıştır. Bununla beraber yukarıda ifade edilen tüm korku ve endişelerin yersiz olduğu kanıtlanmıştır. Ottawa Üniversitesi'nde hukuk ile ekonomi dalında profesör olan Stewart Elgie “karbon vergisi sisteminin çevre sağlığı ve çevre güvenliği perspektifleri bakımından pozitif, vergi mükellefleri açısından iyi, ekonomik yönden ise zararsız olduğu” görüşünü savunmaktadır.

Ayrıca uygulanan karbon vergisi sayesinde vergi mükellefi kişi ve kuruluşlar gelir vergisi indirimleri ile kazanç da temin etmektedir. Karbondioksit emisyonları için başlangıçta konulan vergi ton başına 10 Kanada doları (10 dolar) olarak belirlenmiştir. Kademeli şekilde yıllık 5 Kanada doları artışlarla 2012'de 30 Kanada doları'na ulaşması beklenmektedir. Yürütülen karbon vergisi sisteminin yapılan planlamaya uyumlu şekilde geliştiği gözlemlenmektedir. Bu arada 2008 yılından beri fosil yakıt tüketimi eyalette %4.5 oranında gerilemiştir. Söz konusu gerileme Kanada'nın diğer eyaletlerinde görülen fosil yakıt tüketimi azalmasının çok daha üstünde gerçekleşmiştir. Böylece British Columbia eyaletinde yaşayan insanlar Kanada'nın diğer bölgelerinde yaşayanlara nazaran daha az fosil yakıt kullanmakta ve de daha düşük gelir vergisi ödemektedir. Emtia ihracatları bağlamında yüksek seyreden dünyadaki fiyatlar çerçevesinde eyaletin ekonomisi uygulanan karbondioksit vergisi ile zayıflamamış aksine güçlenmiştir. İşsizlik oranı ulusal ortalamanın biraz altına düşmüş ve ekonomik büyüme diğer eyaletlere kıyasla daha yüksek oranda olmuştur. Karbon vergisinin başlangıçta düşük seviyede tutulması ve vergi artışlarının yıllara yayılması nedeni ile işletmeler karbon emisyonları ile karbondioksit salımlarının azaltılması için uzun vadeli planlar yapma imkânı da bulmuştur.

Çevre dostu düşünce kuruluşu Pembina Enstitüsü (Pembina Institute) tarafından son yapılan kamuoyu yoklaması sonuçlarına göre British

Columbia Eyaleti sakinlerinin %70'i karbon emisyonlarının azaltılması, düşürülmesi, sınırlandırılması, kısıtlanması, kontrol ve denetim altına alınması çalışmaları için bölgelerinin önderlik ettiğine inanmaktadır. Eyalet Başkanlığında Mr Campbell'in halefi olan Christy Clark karbon vergisinin aynen sürdürüleceğini taahhüt etmektedir. Eyalette NDP'nin liderliği görevini yürüten Adrian Dix karbon vergisi ile ilgili olarak partisinin desteğinin devam edeceğini dile getirmektedir. Christy Clark ve Adrian Dix her iki lider de geleceğin karbon vergisi gelirlerinin vergi iadesinden ziyade enerjinin verimli kullanımı alanındaki altyapı projelerine mali kaynak destek sağlanması konusuna tahsis edilmesini istemektedir. British Columbia eyaletindeki politikacılar içerisinde sadece Muhafazakâr Parti lideri John Cummins karbon vergisi uygulamasına karşı çıkmaktadır. British Columbia eyaletinde ton başına 25 Kanada doları olarak uygulanan karbon vergisi Avrupa Birliği emisyon ticareti sistemi (European Union's Emissions Trading Scheme-ETS) çerçevesinde tespit edilen karbon fiyatı değerini aşmaktadır. Ancak eyalette uygulanmakta olan karbon vergisi; politikada köklü değişiklikleri harekete geçirmek için hâlâ düşük seviyede kalmaktadır. Söz konusu değişimleri temin etmek için benzin fiyatlarına litre başına beş cent zam yapılması gereği de doğmuştur. Enerji yoğun sanayilerde çok büyük oranlarda karbondioksit emisyonları kısıntısı sağlamak için ise söz konusu sektörde karbon vergisinin dört misline kadar artırılması gerekmektedir. Her şeye rağmen British Columbia Eyaleti uyguladığı karbon vergisi sayesinde kişi başına yüksek oranda karbon emisyonu olan Kanada'nın diğer eyaletlerine asgari maliyet ile çok yönlü fayda sağlanacağını göstermiştir. Sonuçta Kanada Başbakanı Stephen Harper karbon vergisi uygulamasına dair muhalif görüşünü gözden geçirmedeği sürece gelecekte ciddi sıkıntılarla karşılaşması da olası gözükmektedir.

Kaynaklar:

- Avustralya Karbon Emisyonları Vergilendirmesi, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası, Faydalı Bilgiler, 2011.
- The Economist Dergisi (23 Temmuz-29 Temmuz 2011).

İnternet Sitesi: www.fmo.org.tr/_yayinlar/faydali-bilgiler